

Billedtæpper fra Benin med rigsvåben

Genvej til Udvikling indkøber og videresælger billedtæpper af bomuld med de rigsvåben, som i sin tid blev anvendt af kongerne, som i årene 1600 til 1900 regerede over det område, som i dag er kendt som Republikken Benin.

Vi køber tæpperne sammen med en del andre varer af bomuld og messing fra Association des Femmes Amies – Kvindernes Venskabsforening - AFA – som beskrives nærmere på <http://gtu.dk/PK104-11.pdf>

Margrethe Pallesen, etnograf og gartner, som levede fra 1956 til 2004, besøgte Benin i 1993 og var den første, som introducerede rigsvåbentæpperne for GtU. Margrethe har skrevet de følgende sider med en historisk redegørelse, en oversigt over kongerne og hver enkelt rigsvåben samt afsluttende bemærkninger om Benin i 1994.

BILLEDTÆPPER FRA BENIN.

DAHOMEY - ET AFRIKANSK KONGERIGE

I det land, der idag hedder Benin var der engang en konge af fon-folket, som hed Ganghessou. Da han døde blev riget delt mellem hans to sønner. Den ene fik kystområdet. Den anden, som hed Dakodonou fik det indre af landet.

Dakodonou ville styrke sit kongerige og besluttede at erobre Abomey, der blev regeret af kong Da. Før han gik i krig sværgede han på at ville dræbe kong Da ved at sprætte hans mave op. Da dette var gået i opfyldelse begravede han kong Da og byggede sit nye palads ovenpå graven. Han kaldte det Danhomé (Dahomey), som betyder "huset der er bygget på Da's mave". Dette skulle være sket i 1625. Dahomey blev også det nye navn for hele kongeriget.

I de følgende århundreder voksede kongeriget gennem nye erobringer. Hver konge blev ved sin død efterfulgt af en af sine sønner eller brødre. Når en konge tiltrådte magten byggede han sin egen bolig ved siden af sin forgængers og fik også lavet sin egen personlige tronstol, sin egen dragt og sin egen parasol, udsmykket med sit personlige "rigsvåben", som blev applikeret af stoffer i stærke farver. Dette rigsvåben havde en særlig symbolsk betydning, som kunne knytte sig til et personligt valgsprog eller en vigtig episode i kongens liv. Hvert rigsvåben havde et hovedelement, men der kunne tilføjes andre elementer, hvis der skete noget vigtigt i kongens regeringstid.

Dahomey-kongerækken med rigsvåben ser således ud:

Ganghessou 1600-1620

(Rovfuglen og trommen)

Rovfuglen har magt over hele naturen. Når han flyver forbi gemmer de små fugle sig. Folket skal samles når det hører trommens lyd.

Dakodonou 1620-1645

(Indigo-krukke og "fyrstøj")

Dakodonou blev efterstræbt på livet af sin svigermor, men han kom hende i forkøbet. Hun blev halshugget og puttet i en krukke til indigo-farvning. Det var i hans regeringstid at de fik flint til at lave ild med.

Houegbadja 1645-1685

(Fisken og rusen)

Houegbadja havde en onkel som lagde en fælde for ham, men han blev advaret af en ven. Derfor valgte han som symbol en fisk, der var for klog til at gå i rusen.

Akaba 1685-1708

(Kamæleonen eller vildsvinet)

Kamælonen går langsomt, men altid i træernes skygge. Derfor bliver han gammel og når at blive konge.

Vildsvinet ser aldrig lodret op mod solen, så han er en konge der aldrig vil tale direkte med sine fjender.

Agadja 1708-1732

(Skibet og træet)

Agadja kaprede det første skib som kom til Ouidah.

Intet menneske kan lave ild i et ildsted, kun et træ med sine grene.

Tegbessou 1732-1774

(Den påklædte bøffel)

Det er svært at afklæde en bøffel med tøj på.

Jeg er på tronen. I kan ikke afsætte mig.

Kpengla 1774-1789

(Fuglen)

Stenen i vandet frygter aldrig kulden.

Aganglo 1789-1797

(Ananas)

Lyntet slår ned på palmetræet men aldrig på ananas-planten.

Guezo 1818-1858

(Den hornede bøffel)

Jeg er jægerens konge.

Fuglen Gue's hale er rød og kan aldrig brænde savannen.

Den stor og stærke bøffel går gennem byen uden at møde hindringer.

Glele 1858-1889

(Løven)

Jeg har ladet mine tænder og kløer vokse. Hvis de fjender som min far har trængt tilbage kommer igen, kvæler jeg dem som løven kaster sig over byttet i skoven.

Man kan ikke løfte en opdyrket mark.

Behanzin 1889-1894

(Hajen og ægget)

Den rasende haj oppisker havet.

Universet tager ægget som jorden begærer.

Jeg er konge over alle de sorte.

Agoli-Agba 1894-1900

(Foden, kiselstenen, buen og kosten)

Danhomé er snublet men ikke faldet.

Dahomey-kongerne blev rige og mægtige, især under Guezos og Gleles tid, da der var godt gang i slavehandelen og eksporten af palmeolie. De regerede ved hjælp af dygtige rådgivere, bl.a. en "migan" (statsminister), en "meu" (skatteminister) og en "tokpo" (landbrugsminister), som sørgede for at inddrive skatter af alt der blev produceret. For at hindre oprør havde de en velorganiseret efterretningstjeneste med spioner og hemmeligt politi overalt.

De havde også en stærk hær og førte en lang række krige mod nabofolkene, bl.a. ved hjælp af "amazoner", berygtede kvindekrigere. Krigsfangerne blev solgt som slaver i Ouidah ved slavekysten, hvor bl.a. Danmark også havde et fort. Slavehandel var i mange år kongerigets vigtigste indtægtskilde.

Det politiske liv var tæt sammenvævet med en religiøs og magisk kult, kaldet "vodun". I alle vigtige beslutninger blev de overjordiske magter konsulteret og der blev foretaget et hav af ofringer. Denne kult fulgte med slaverne til Amerika og det vi kender fx som voodoo i Haiti er en lokal gren af vodun-kulten. Dahomey kendes også som "voodoo-ens vugge".

Da europæerne i forrige århundrede søgte at kolonisere hele Afrika kæmpede Dahomey-riget for sin selvstændighed og der var i mange år direkte krig mellem Dahomey og kolonimagten Frankrig. Men i 1894 lykkedes det omsider for Frankrig at erobre hele landet. Kong Behanzin nægtede at overgive sig. Han blev taget til fange og sendt i exil til Martinique. Til gengæld er han idag en folkehelt i Benin og der er en stor statue af ham i Abomey.

Den sidste konge er Behanzins lillebror Agoli-Agbo, som også var hærchef under Behanzin. Det faldt i hans lod at overgive sig til franskmændene og han regnes derfor for en slags forrædder. Men han undskyldes med at han blot var realistisk. Overmagten var for stor og han mente man måtte stoppe blodbadet. Måske mente han at nederlaget blot var midlertidigt, da han tog valgspøget: "Danhomé er snublet men ikke faldet."

BILLEDTÆPPER FRA ABOMEY.

Dahomey-kongeriget genopstod aldrig. I stedet fulgte 66 år som fransk koloni indtil landet blev selvstændigt i 1960. Kongepaladset i Abomey er idag et historisk museum, hvor man kan se alle tronstolene og kongernes parasoller, gudestatuetter, smykker etc. Men fon-folket husker deres forfædre og deres historie, o kongernes rigsvåben, de farvestrålende applikationer er nu en del af den traditionelle folkekunst.

Det er disse "rigsvåben" vi genfinder på billedtæpperne fra Abomey. Et kooperativ af kunsthåndværkere i Abomey, kaldet Cooperative d'art contemporain, bruger motiverne på deres farvestrålende billedtæpper. Her kan man fx genfinde kong Agadjas skib, kong Kpenglas fugl og kong Gleles løve. Er man meget opmærksom vil man lægge mærke til at en enkelt konge er bortcensureret, nemlig kong Adandozan, som regerede fra 1797-1818. Ingen af kongerne var vist de rene engle; men Adandozan var særlig grusom. Fx fortælles det at han og en af hans hoffolk en dag gik en tur og så en gravid kvinde passere forbi. De væddede så om hvorvidt hun ville føde en dreng eller en pige. For straks at få svar på væddemålet hentede de kvinden og sprættede hendes mave op og kiggede efter. Derefter lod de ligene ligge og fortsatte deres spadseretur. En sådan slyngel har man ikke lyst til at mindes.

I forbindelse med "Images of Africa 1996" har vi fået et mindre antal af disse billedtæpper til Danmark. De kommer fra et lille kooperativ i Abomey, der startede i 1992. Kooperativet har når det går bedst 26 medlemmer, 15 kvinder og 9 mænd. De har solgt nogle af deres produkter til Niger og Togo, men det er første gang de eksporterer til Europa. Hvis de får fremgang vil de bygge et galleri med nutidig kunst fra Benin. De vil også gerne oprette en kantine og en klinik i tilknytning til værkstedet.

Billedtæpperne er helt igennem et lokalt produkt. Bomulden er høstet i det nordlige Benin og stoffet er vævet i Mono-provinsen. Kooperativet farver selv deres stoffer. Billedtæpperne er omhyggeligt syet og broderet i hånden. Kun til monteringen er der brugt symaskine. De er meget dekorative og vil bringe glæde overalt, hvor de bliver hængt op. Samtidig giver de os et lille indblik i et stykke Afrika-historie, vi normalt ikke hører så meget om.

BENIN IDAG.

Benin - der før 1975 hed Dahomey - er en tidligere fransk koloni i Vestafrika. Landet er 2½ gange så stort som Danmark og har 5,4 mill indbyggere. Benin rummer flere forskellige etniske grupper og der tales 14 forskellige sprog.

I Benin bekender flertallet - ca 2/3 - sig til de traditionelle afrikanske religioner og Vodunkulten blomstrer stadigvæk. Den sidste trediedel består af lige dele kristne og muslimer. Landet blev uafhængigt i 1960; men demokratiet kom aldrig til at fungere. Istedet blev Benin et militærdiktatur, fra 1972 under major Kérékou's ledelse.

I 1990 skete der imidlertid et lykkeligt politisk systemskifte, endda på ganske fredelig vis.. Benin fik en demokratisk grundlov og der blev afholdt frie valg. Der er idag ytringsfrihed og man stræber efter at respektere menneskerettighederne. For at støtte denne skrøbelige demokratiske proces er Benin blevet programssamarbejdsland for Danida. Landet har god brug for bistand, for det er et af verdens fattigste lande. Der er dårlige sundheds- og ernæringsforhold, høj børnedødelighed, mange analfabeter og stor arbejdsløshed.

Men kulturelt og menneskeligt har Benin meget at byde på. Fx kommer den kendte sangerinde Angélique Kidjo fra fon-folket i Benin og der bliver overalt i landet lavet en masse spændende kunst og kunsthåndværk. Når du køber et billedtæppe fra Abomey støtter du nogle kunsthåndværkere, der i deres arbejde søger at bygge bro mellem fortid og nutid. Du giver en håndsækning til et fattigt land, som nu forhåbentlig er på vej mod en bedre fremtid.

Margrethe Pallesen